

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta

Khall 10.03.2026

72/11.01.00.03/2026

Valmistelija Hallintojohtaja Kyllönen Pinja, puh. 044 7255223

Johdanto

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain (410/2015) muuttamisesta. Esityksessä selkiytettäisiin valtiovarainministeriön toimivaltaa ja roolia kuntien toiminnan ja talouden varautumisen yleisessä ohjauksessa ja seurannassa. Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä muita muutoksia.

Tausta

Valtiovarainministeriön tehtävistä säädetään kuntalain 10 §:ssä, jonka mukaan valtiovarainministeriö seuraa yleisesti kuntien toimintaa ja taloutta. Säännöksen voidaan tulkita jo nykyisin antavan ministeriölle toimivallan seurata kuntien varautumista osana kuntien toiminnan ja talouden yleistä seurantaa. Sen sijaan kuntalaissa tai muualla lainsäädännössä ei ole säännöstä, joka antaisi valtiovarainministeriölle selkeästi toimivallan yleisesti ohjata kuntien toiminnan ja talouden varautumista. Tilanteen selkiyttämiseksi lakiin lisättäisiin säännös, josta ministeriön ohjaustoimivalta kävisi nimenomaisesti ilmi.

Kuntalaissa on lisäksi havaittu tarve täsmentää vaikuttamistoimielinten oikeutta tehdä kuntalain mukaisia aloitteita. Nuorisovaltuuston aloiteoikeuden tarkentaminen edistäisi osaltaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmakirjauksen tavoitetta, jonka mukaan hallitus edistää nuorten osallisuutta ja alueellista yhdenvertaisuutta muun muassa vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla. Vanhusneuvostoa koskevaa sääntelyä tulisi muuttaa myös siten, että vaikuttamistoimielimestä voitaisiin käyttää vanhusneuvoston sijasta sellaista nimitystä, joka kuvaisi paremmin sen edustamaa paikallista väestöryhmää.

Nykyinen kuntalaki ei edellytä, että konserniohjeessa tulisi olla määräykset kunnan tytäryhteisöjen varautumisesta. Tytäryhteisöjen varautumista olisi kuitenkin perusteltua vahvistaa konserniohjeen kautta. Tämän vuoksi lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan konserniohjeessa tulisi antaa tytäryhteisöjen varautumista koskevat tarpeelliset määräykset. Lisäksi lakia on tarve täsmentää kirjanpitolain soveltamisen ja kunnan toimintakertomuksessa annettavien tietojen osalta.

Tavoitteet

Esityksellä parannettaisiin valtiovarainministeriön edellytyksiä ohjata yleisesti kuntien toiminnan ja talouden varautumista. Ohjauksella pyritäisiin lisäämään kuntien varautumisen tasoa ja sen yhtenäisyyttä, ja siten parantamaan kuntien edellytyksiä selvitä tehtävistään normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Lisäksi esityksellä tehostettaisiin kuntien riskien hallintaa ja kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöiden varautumista, edistettäisiin

taloudellisen vastuullisuuden tiedostamista ja raportointia osana toimintakertomusta sekä parannettaisiin kuntien talouden vertailukelpoisuutta. Esityksellä myös vahvistettaisiin kunnan vaikuttamistoimielinten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä mahdollistettaisiin vanhusneuvoston nimeäminen nykyistä joustavammin.

Linkit

<https://vm.fi/hanke?tunnus=VM155:00/2025> - Linkki säädösvalmisteluhankkeen hankesivulle

Esittelijä Kaupunginjohtaja Juntunen Juhana

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa seuraavan lausunnon em. lausuntopyyntöön:

1. Näkemykset kuntien varautumisen yleistä ohjausta ja seuranta koskevasta muutosehdotuksesta (10 §)

Kuhmon kaupunki pitää varautumisen kehittämistä tärkeänä ja ymmärtää tarpeen selkeyttää valtiovarainministeriön ohjausroolia. Esityksen mukaan ohjaus olisi luonteeltaan informaatio-ohjausta, eikä se loisi kunnille uusia oikeudellisia velvoitteita. Tämä on kuntien itsehallinnon näkökulmasta perusteltua. Kuhmon kaupunki kuitenkin korostaa, että varautumisen ohjauksen tulee olla tarkkarajaista, ennakoitavaa ja kunnille lisäarvoa tuottavaa, jotta se ei muodostaisi piilomuotoista normiohjausta tai kasvattaisi hallinnollista taakkaa erityisesti pienissä kunnissa. Lisäohjeistuksen tulee olla yhdenmukaista muiden ministeriöiden ohjauksen kanssa, jotta päällekkäisyyksiä ei synny.

2. Näkemykset vaikuttamistoimielinten aloiteoikeutta ja vanhusneuvoston nimeämisestä koskevasta muutosehdotuksista (26–28 §)

Kuhmon kaupunki pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavina.

Nuorisovaltuuston, vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston aloiteoikeuden täsmentäminen selkeyttää oikeustilaa ja vahvistaa vaikuttamistoimielinten asemaa.

Vanhusneuvoston nimeämisen joustavoittaminen mahdollistaa paikallisten olosuhteiden huomioimisen paremmin. Tämä on perusteltua erityisesti niissä kunnissa, joissa ikääntyvän väestön rakenne tai palvelutarpeet poikkeavat tavanomaisesta.

Kuhmon kaupunki korostaa, että muutosten toimeenpano ei saa lisätä hallinnollista työtä kohtuuttomasti.

3. Näkemykset konserniohjetta koskevasta muutosehdotuksesta (47 §)

Kuhmon kaupunki pitää tytäryhteisöjen varautumista koskevien määräysten lisäämistä konserniohjeeseen pääosin tarkoituksenmukaisena. Tytäryhteisöjen häiriönsietokyvyn vahvistaminen parantaa koko konsernin kriisinkestävyttä.

Kuhmon kaupunki kuitenkin korostaa:

- velvoitteiden tulee olla kohtuullisia ja suhteutettuja tytäryhteisön toiminnan kokoon ja kriittisyyteen,
 - varautumisen tasoa ei tule ylisäädellä, jotta hallinnollinen kuorma ei kasva ja
 - kunnille on jätettävä riittävä päätösvalta konserniohjeen sisällön määrittelyyn.
- Kustannusvaikutukset voivat joissakin yhtiöissä olla merkittäviä, mikä on huomioitava jatkovalmistelussa.

4. Näkemykset kirjanpitoa ja toimintakertomusta koskevista muutosehdotuksista (112 ja 115 §)

Kuhmon kaupunki pitää kirjanpitolain soveltamisen poikkeusten kirjaamista kuntalakiin selkeyttävänä ratkaisuna. Nykyinen ohjeistuspohjainen järjestelmä on vaikeaselkoinen.

Toimintakertomuksessa edellytettävän riskikuvauksen täsmentäminen ei lisää merkittävästi hallinnollista työtä. Riskiarvioinnin systemaattinen esittäminen parantaa talouden ja johtamisen läpinäkyvyyttä.

5. Näkemykset esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista

Kuhmon kaupunki pitää vaikutusarviointeja kattavina ja perusteltuina. Erityisen myönteistä on, että esityksellä ei luoda kunnille uusia merkittäviä lakisääteisiä velvoitteita, että varautumisen ohjaus pysyy informaatio-ohjauksen tasolla, ja että konserniohjeen muutosten vaikutuksiin on kiinnitetty huomiota.

Kuhmon kaupunki korostaa kuitenkin tarvetta arvioida pienten kuntien hallinnollisia resursseja myös jatkovalmistelussa. Varautumisen osaaminen ja henkilöstöresurssit vaihtelevat suuresti, mikä näkyy myös valtakunnallisissa selvityksissä.

6. Muut huomiot esitysluonnoksesta

Kuhmon kaupunki pitää tärkeänä, että ohjauksen ja seurannan välinen suhde täsmennetään niin, ettei kunnille synny uusia epäsuoria raportointivelvoitteita. Kuntien itsehallintoa koskevat perustuslailliset näkökohdat on huomioitu esityksessä asianmukaisesti.

Kuhmon kaupunki korostaa, että varautumisen tehostaminen edellyttää valtion ja kuntien yhteistyötä – ei yksipuolista ohjausta.

Yhteenveto

Kuhmon kaupunki puoltaa esitysluonnoksen keskeisiä muutoksia, mutta korostaa kunnille annettavan ohjauksen selkeyttä, kohtuullisuutta ja käytännönläheisyyttä. Varautumisen kehittäminen on tärkeää erityisesti pienissä ja harvaan asutuissa kunnissa, mutta sen tulee tapahtua kunnallisen itsehallinnon periaatteita kunnioittaen ja hallinnollista taakkaa maltillisesti lisäten.

Päätös